Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 169 (10.552). Львів, субота 1. серпня 1925. Почтову належітість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голандії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Розвиток і занепад села.

Хто знав наше село вперед війни, а не бачив його довший час, і глянув на нього щойно нині, той може його не пізнати. Перш усього національна свідомість селян, у порівнанні з передвоєнною, велика. Круг освіти поширився значно. У цьому напрямі між сільською інтелігенцією і селянством вирівнялись великі ріжниці, до чого чимало людей не в силі звикнути і розясняє собі це явище зовсім хибно, нпр. упадком авторитету, зростом непослуху, то-що.

З другого боку, як на це звернув увагу у свій час автор вступних статтей „Діла" про село, — на селі зростає гнет та нужда. Можна навести чимало прикладів, що гнет та нужда, які викликували перед війною інерцію, недостачу зацікавлення найбільше живучими питаннями аж до отупіння, нині завдяки свідомости та поширеному знанню часто стають джерелом діла.

Села, в яких доводиться мені тепер перебувати, поступили в хліборобстві на протязі десяти літ значно вперед. Свідомість, що поля поширити не можна, казала селянам поглибити його. Попит за господарськими книжками і взагалі за книжкою, великий; люде, які перед війною не вміли читати, нині питають за господарськими підручниками. Лихо тільки в тім, що купити нізащо, а українських господарських книжок, справді добрих, взагалі нема.

У селі велике зацікавлення кооперацією. У численних селах, самі селяне, під кермою союзів, ведуть кооперативні крамниці, молочарні (покищо дуже примітивні) і якби хтось навчив їх, творили би нові, кращі. Зрозуміння жаху господарської руїни пхає до самооборони, не нарікannями, а міркуваннями. Видко нахил до практичнійшого життя. В одному з сіл бачив я переклад англійської книжки „Як здобути щастя" Мердіна, який ішов з рук до рук, дарма, що книжка своїм змістом не для кожного зрозуміла. Та вона розбуджує ініціятиву.

Нині вже селяне самі, головно молодь, гуртуються в читальні, без помочі інтелігенції і влаштовують аматорські вистави, народні свята, передплачують часописи, книжки. Знають навіть інколи, як боротись з незаконною поведінкою урядовців. Цього перед війною майже не бувало. Коли інтелігент хоче їм допомогти, селяне вже не підозрівають його в якімсь особистім „інтересі", а радо витають між собою. На збори вже не треба стягати людей, як колись. І якби найшлись інтелігенти, що вміли би використати цю нагромаджену в селі енергію, то неодно село йшло би вперед.

Та є й другий бік медалі: — Голодний переднівок, повний брак гроша, страшне задовження, лихва, податкові драчі, переслідування, процеси за довги, недостача правної поради для оборони селянських інтересів (які в часі війни заступав „С. Господар"), брак інформаційних бюр, таких необхідних у нинішних важких часах. По селах шириться сильно туберкульоза, спричинена воєнним лихоліттям, підсичувана нинішними злиднями. У селах, де перед війною ніхто про сухоти не чував, діти гинуть, аж до позашкільного віку. Упала і мораль. Нпр. крадіжам нема кінця. Може вони й щезли би з добробутом, але загніждується моральна гниль, про яку давно й не снилося.

Перед війною знане було хрунівство при виборах; нераз і невідоме. Але публична опінія пятнувала його і боролась з ним. Нині по селах запановує т а й н е д о н о щ и ц т в о, що стає денним заробітком зганґренованих одиниць. Це страшний рак, який точить безкарно наші села, а може й суспільний орґанізм і його наслідки важко предбачити. Тайна поліція між своїми! Про що можна доносити нині на селі? А проте навіть наскрізь освітну чи економічну працю паралізують такі людці доносами. Це знеохочує до праці найкращі одиниці, головно сільську інтеліґенцію, яка терпить від доносів. Замісць боротись з такою язвою, її потурають.

Чи дивно, що сільська інтеліґенція відсовується від праці, коли вона не находить поради та піддержки у вищих колах — церковних, політичних, громадянських? Правда, є такі, що працюють і за себе і за инших. Та між сільською інтеліґенцією зростає ще новий прояв, який може її відсунути надовго від усякого громадянського життя, а це: темрява, недостача освіти. Великий відсоток інтеліґенції н і ч о г о н е ч и т а є, не цікавиться світом. Люде зі середньою та вищою освітою, навіть молодь, не заглядають ні до книжки, ні до ґазети. У нас уже мало таких селян і робітників. А є такі інтеліґентні доми на селі, де крім шкільних книжок, книжок для дітей, „епархіяльних вістей або урядових друків нема ні одної рідної книжки, ні ґазети!

Зате часто можна бачити, як наші сільські пані та їх донечки розчитуються з нудьги в повістищах грубої еротики або кримінальної сензації, які їм постачають новонасаджені поштарки, вчительки, жінки жандармів, двірські кухарки. Такі книжки передають собі з рук до рук, бо вони дешеві, мов їх зміст. Незабаром увійдуть уже до читалень та сільських хат. Загальне отупіння, байдужність на те, що діється довкола, якесь інертне ожидання помочі, немов зпоза світа— ось головні риси такої атмосфери. Часто Жид, що телята скуповує, є авторитетнійшим джерелом новин, як часопис. Темою розмов — спліткu, товариські, політичні; все стає сплітною для людей, що нічого не читають і нічим поважно не цікавляться.

У факті, що істнує донощицтво, у гнилій атмосфері люде находять виправдання свого безділля. Ще й часто згадують, що селяне невдячний народ і не варта для них працювати.

М. Творидло.

Ґарантійний пакт у французькій пресі.

Вся французька преса на протязі останнього тижня уділяє перше місце на своїх сторінках ґарантійному пактові, чи точнійше відповіді німецького уряду на французьку ноту з 16. червня. Всі напрямки її, від правого крила до лівого, однодушні в оцінюванні її як у цілому так і в поодиноких точках; всі вони стверджують, що справа рушилась з мертвої точки, але що в майбутньому буде ще чимало перешкод, що переговори будуть важкі та делікатні, бо мається діло з противником, котрий рішив торгуватись, що великий шлях ще напереду й що багацько зусиль причирення треба буде виявити раніш, ніж ґарантійний пакт стане реальним.

Розбираючи з боку форми, деякі часописи зазначають, що німецька нота складена з вартим уваги хистом, у тоні солодошавім та хисткім, і як завважає „Quotidien" нема там „ні битого шкла, ні голосного вибуху". „Але ввічливість форми не повинна скривати сути. Справді, коли Німеччина не зачиняє дверей для переговорів, вона в тойже час не робить, в дійсности, ніяких уступок". „Позаду цього крихкого паравану, каже „Echo de Paris", відчувається не без деякої нахабности Німеччина реваншу".

Розбираючи її з боку змісту, часописи стверджують, що на цей раз Німеччина зробила всякі уступки, а саме вона не звязує заключення пакту зі змінами окупації рейнських територій, а особливо,— і це в перший раз! — німецький уряд не противиться сполученню питання забезпеки з питанням вступу Німеччини до Ліги Націй, нарешті не домагається скликання міжнародньої конференції. Не вважаючи на це все є чимало розбіжностей у поглядах обидвох урядів. Німеччина не скриває, що вона сподівається отримати у заміну за пакт перегляд статтей версайського трактату щодо окупації Рейнщини. Особливо, щодо східних границь Німеччини система ґарантій запропонована французькою нотою викликає найбільш заперечень з боку німецького уряду. З приводу цього „Le Temps" пише: „В суті річі, Німеччина хотілаб бути звільненою від обовязку взаїмної допомоги, котру накладає на всіх членів держав Ліги точка 16 у випадку, коли одна з них є жертвою невикликаного нею нападу, а це тому, що вона не хотілаб іти, колиб це вимагалось, проти совітської Росії, наколиб ця опанувала Польщу, і не хоче дозволити на прохід через свою територію міжнародніх військ для допомоги Польщі в разі небезпеки". Далі цейже часопис зазначує: „Не може бути питання про те, щоб дати Німеччині привілейоване становище в лоні міжнародньої женевської організації. Подібно иншим державам, вона мусить коритись загальному правилу, тому, що булоб незрозумілим давати їй права без накладення на неї обовязків".

Аналізуючи саму ноту, „Le Temps" зазначує, що вона висловлена в досить широких виразах, без властивого формулювання рішень.

Німеччина буцімто не вимагає перегляду версайського трактату, але вона сподівається, що може прийти до того, що треба буде пристосувати трактат до нових обставин, які створяться фактом істнування ґарантійного пакту. Німеччина хоче перешкодити союзникам у справедливих санкціях супроти своїх обовязків.

„Право накидати санкції належить незаперечно до союзників, і відмовляти їм у цім в якійнебудь формі означалоб фальшувати ґарантії, якими ми володіємо в силу перемоги нашого війська". „Повстає питання, чи нота є складена в намірах полекшити переговори з Францією та її союзниками, чи з метою отримати апробату більшости німецьких партій". „До часу, коли буде приготовлена французька відповідь і зібрані спостереження союзних урядів, яким вона буде віділслана, переговори можуть вестися між Парижем і Берліном. Чи можуть вони закінчитись до часу, щоб Німеччина могла просити прийняти її на майбутню сесію Зборів Ліги Націй, себ-то до вересня? Це залежатиме від доброї волі Берліна, котра... відкриває шлях для переговорів, але котра не показує ще абсолютно, що роблячи свою пропозицію з 9. лютого, німецький уряд хотів справді зробити, недвозначно й без „задньої думки", „сердечне та чесне" зусилля в користь зміцнення спокою".

Преса взагалі робить натиск між ріжницею французької ноти та німецької. Тоді, коли Франція — каже „Le Petit Journal" — думає лише про одну річ, забезпеку ґарантій, а Німеччина балакає про ґарантію, а думає про щось инше: про вигоди, привілеї, зміни трактатів...

„Франція — пише „l' Eclair" — старається піддержати версайське побудовання, яке було захита-

не попередніми міністрами; Німеччина ставить собі за мету позвалити не побудовання. Дві тези, як видно, є протилежні й примирити їх важко. Прийдуть до остаточної боротьби, переможець і переможений".

Взагалі права преса ставиться до Німеччини з великими застереженнями та сумнівами щодо успіху переговорів. Ліва відмовляється від того „дипльоматичного песимізму", який панував у переговорах Франції з Німеччиною до цього часу.

„Le Radical" пише: „Наш міністр закордонних справ — і це заслуга п. Аристида Бріяна — зумів передбачити труднощі, які були наслідком некоординованих переговорів. Утворивши єдиний фронт союзників, він склав справжній дипльоматичний бльок, над яким не могла взяти верх тевтонська зручність".

Що торкається декляраций, вигошених п. Штреземаном у райхстазі з приводу ноти, то „Le Temps" подає слідуючі коментарі: „В цілому, не вважаючи на їхній примирливий тон, вони також мало задовольняючі, як їх сама нота. Коли п. Штреземан заявляє, що Німеччина починає мирний наступ на велику скалю, то слід, очевидячки, розуміти наступ для перегляду миру реалізованого версайським трактатом, по перемозі союзників. Німеччина має на увазі міжнародню конференцію, але Франція має теж підстави противитись всякій міжнародній конференції, до часу, поки згода не буде здійснена принціпіяльно. Взагалі, атмосфера в Берліні не є сприятлива для задовольняючого урегулювання й вскорі зявляться инші домагання з його боку".

Довкола політичного вбивства у Львові.

Таємність слідства. — Арештування. — Суд над Ботвіном. — Ще про діяльність Цехновского. — „Смерть провокаторам"! — На державний кошт. — Прозора тенденційність „Нає фрає Прессе".

Вбивцю Цехновского Нафталі Ботвіна переслухували дальше на поліції, однак до ширшого відома не подано ніяких даних. Зокрема прокуратура заборонила оголошувати щонебудь, що торкалось би справи вбивства, під загрозою конфіскати часопису. Тому всі інформації можуть бути тільки загальникові й спіратись здебільша на здогадах.

Тайною теж окутані прізвища ряду осіб, арештованих вчора у Львові, буцім то в звязку зі справою вбивства. Відомо лише, що виарештовано цілу близшу родину Ботвіна.

Ботвіна мали в четвер в полудне відставити вже до суду. Він стане імовірно перед доразовим судом протягом найблизшого тижня, хоча „Роботнік" твердить, що Ботвіна судитиме звичайний суд, бо він, як малолітний, не підлягає доразовому судові.

З панегіриків, якими польська преса звеличує память вбитого, можна скласти такий нарис його життя і діяльности:

Юзеф Цехновскі в 1014 році служив в російській армії, але його звільнено, як немічного. У слідуючих трьох роках він служить як робітник в путилівських фабриках, при чому займав щораз видніїше становище в робітничому руху. В перших місяцях жовтневої революції грав у Петрограді одну з провідних роль. В 1918 р. вертає до Польщі і працює як робітник у фабриці „Вулькан" на передмістю Варшави, займаючись дальше комуністичною роботою. Здається, що в 1920 р. викинули його з партії через непослух партійним наказам і відмову ставитися перед партійним судом. В 1923 році вступає до терористичної організації вже як поліційний конфідент. На ширший овид виплиає зрадою Багінського і Вечоркевича, яким мав допомогти до замаху на військову П. К. У. в Сосновці. Бомбу, яку отримав на Східнім Двірці у Варшаві від Маркевіча гесіє Багінського, з тим, щоби завіз її до Кракова Вечоркевичеві, показує поліції, і з рамени поліції продовжує свою подорож,та спонукує арештування обох названих старшин-терористів. Він був єдиним доказовим свідком у процесі проти Багінського і Вечоркевіча, яких присуджено на смерть, і так само виключно на підставі його зізнань арештовано й присуджено на 15 літ вязниці Маслінського, Красінського і Роттера за замах на варшавський університет. М. и. головно обтяжив Цехновскі згаданого Роттера, який на похороні випадкової жертви замаху проф. Оржеицкого (члена Українскої Академії Наук у Києві) буцім то сказав Цехновскому: „добре удалося нам".

З політичної поліції (дефензиви) виступив недавно, наслідком відомих скандалів в звязку з виявою провокаторських затій посеред лівих польських політичних груп. А проте Цехновскі, як видно, виконував дальше поліційні функції.

Комуністи вже в 1924 році видали присуд смерти на Цехновского, як активного провокатора, і при Ботвіні найшли наказ виконати присуд. (Виходить з того, що аподектичне твердження деяких часописів та оборонців Корнгабера і тов. про звязок убивства Цехновского з його ролею у процесі Корнгабера і тов. є позбавлене грунту і що час і місце вбивства випадково тільки зійшлись з нинішною сензаційною розправою.

Вдова по вбитім Цехновскім приїхала до Львова. Вона дізналась про трагічну смерть чоловіка з надзвичайних додатків варшавських газет. Майже одночасно з отими газетними додатками на одному телеграфному стовпі у Варшаві появився новісінький червоний прапор з написом „Честь героєві" з одного боку та „смерть провокаторам!" з другого боку прапора.

Тіло Цехновского буде перевезене до Варшави й поховане там на державний кошт.

Надзвичайною характеристичними є інформації, які від час до часу появляються про справу Штайгера у віденській „Нає Фрає Прессе". Освітлення тих коротеньких звісток не залишає сумніву щодо їх походження. Недавно у фейлетоні відомого віденського письменника й сіоніста, Фелікса Сальтена, п. н. „Подорож по Близькому Сході — Станиславів і Львів", наводилось порівнання поміж смертю Андрія Потоцкого й атентатом на през. Войцеховского, при чому про Штайгера стояло таке: ... Він (себто Штайгер) терпить, хоча він не має нічого спільного з Українцями і хоча Українці („die Ruthenen") признаються до цього атентату", — а кілька рядків нижче йдуть осанни в честь д-ра Леона Райха... Ниніж читаємо у „N. Fr. Pr." у телеграмі з Варшави, що „у Львові якийсь Українець Ботвін застрілив поліційного агента Цехновского". Кілька рядків дальше знову кажеться про невинність Штайгера й вину Українців комуністів.

По широкому світі.

Франція сильно невдоволена промовою англ. премієра Болдуїна, який уважає необхідним вступ Німеччини до Ліги Націй. Одноцільний фронт Англії та Франції в справі ґарантійного пакту трохи захитаний.

Німецькі банки почали гостру кампанію на всіх світових біржах проти польського золотого, у звязку з митовою боротьбою між Німеччиною і Польщею. Німеччина має намір пошкодити польському урядові в одержанні другої частини американської позички.

У Мароккү спільна франко-еспанська акція зустрічає сильний опір Абд-ель-Кріма, який приготовляє контрофензиву.

Муссоліні, всупереч звісткам про недугу, є, як заявляє його офіц. лікар, зовсім здоровим.

У Китаю, не вважаючи на стан облоги, продовжуються демонстрації китайських студентів. Европейський пароплав, що причалив до берега, зустріла узброєна юрба ворожe.

Бріян, головний обвинуватель в американськім процесі проти вчителя Скопса, „вічний" кандидат на президента Злучених Держав, буде похоронений при повній державній параді, а президент Кулідж проголосив день похоронів жалобним днем.

Д. АНТОНОВИЧ. 2)

Дмитро Бортнянський.

(1751—1825.)

(Промова на концерті в Празі в століттні роковини його смерти.)

Київська Академія. — Придворна капеля. — Опери. Церковні композиції. — Реформатор церк. співу.

Якби вважати доведеним факт, що між 1768 і 1775 роками Бортнянський був у Київській Академії, де мали би більш меньш остаточно сформуватися його музичні здібности, то це в багатьох точках прояснило-б розуміння будучої його музичної творчости. Це значило-б, що Бортнянський вдруге приєднався до рідної української стихії і культури і то в рішучий момент формування своєї музичної індивідуальности. Кажемо вдруге, — бо його перебування в школі у Глухові в суті річи було підготовкою до Академії. Ми не знаємо з певністю, як стояла наука в Глухівській школі, але трудно припустити, щоб навчителями в ній були хтось инший, а не вихованці Київської Академії. Ледви чи було-б помилкою, якби ми Глухівську і Харківську школу розглядали як переферії Київської Академії. Зрештою, як би здогад, що Бортнянський також був у Києві в Академії, не справдився, то тоді пояснення формації його музичної індивідуальности треба би було шукати в тому, що перебування його в Петербурзі в придворній капелі було також перебуванням в околі музичному українському. Бо-ж сама музична капеля була властиво українською кольонією в Петербурзі, бо співаків для цеї капелі від часів цариці Лисавети, а то й раніше, набирали виключно на Україні, як на Україні-ж були й згадані школи для підготовки співаків до цеї капелі. Навіть уніформою парадною співаків придворної капелі була парадна одежа спудеїв Київської Академії і ця уніформа потім перейшла на архиєрейські хори по всій Росії і додержалась у них до останньої революції.

Учителями і диригентами в придворній капелі також були Українці з Київської Академії, наскільки це не були Італійці або взагалі чужинці. Придворними композиторами в Петербурзі також були або чужоземці або лише Українці. Академик Якоб Штелін (Stählin), докладно описуючи придворну капелю в шістдесятих роках XVIII віку, каже, що „в присутности цариці, а також в неділі і свята завжди співають у церкві фигурально, а ще частійше співають музику компонованих псальмів, хвалебних пісень і инших текстів в церковних концертах, вперше зложених кілька років тому італійськими придворними камер-капельмайстрами — Манфредині, старшим Галуппі, а також українськими композиторами, що перед тим самі були придворними співаками".

Успіхи Бортнянського в Італії підчас його там трьохлітнього перебування загально відомі. У Венеції Бортнянський поставив в 1776 році одну свою оперу „Креонт", через два роки у Модені другу оперу „Квінт Фабій". Успіх цих опер був настільки визначний, що Бортнянський став загально визнаним і популярним в Італії композитором. Але в Італії Бортнянський оставався тільки три роки і в 1774 році, на жадання Петербурського уряду, Бортнянський вже знову був у Петербурзі, де спочатку дістав посаду капельмайстра, з титулом придворного композитора, а з 1790 року став директором зреформованої придворної капелі і на цій високій придворній посаді в генеральській ранзі залишився до самої смерти 10. жовтня 1825 р.

Коли візьмемо на увагу, що ще перед своєю подорожею до Італії Бортнянський був автором опери „Алкид", твору раннього і молодого, а після повороту з Італії у вісімдесятих роках Бортнянський виставив ще дві опери: „Фенеон" в 1786 році і „Фільсріваль" у 1787 році, то ми побачимо, що першу половину свого життя і то в добі розцвіту своїх сил, Бортнянський працював, як світській композитор, і реноме його, як чисто духовного музики, хибує виразно однобічністю. Власне на церковній музиці Бортнянський восередився щойно в другій половині свого життя, коли з царем Олександром I., або ще за Павла, при петербурському дворі пройшла течія містицизму і святошства.

Бортнянський неперечно мав вдачу зручного царедворця, умів бути еластичним і пристосовуватися до обставин. Тому і життєву карієру свою він зробив незвичайно успішно і осяг в межах земного всіх почестей, на які тільки може рахувати чоловік, що має своїм фахом музику.

Але побіч лагідности своєї вдачі Бортнянський посідав і кольосальну працездатність, яка виявлялася як у музичній композиторській продукції, коли він зайнявся головне церковною музикою, так і в церковно-адміністраційній справі упорядження церковного співу в цілій російській державі. Ще й досі немаємо ми повного видання всіх музичних творів Бортнянського, але те, що видано тільки придворною капелєю, складає цілу церковно-музичну бібліотеку. В числі цих видань можна назвати 35 концертів, трохголосну літургію, 8 духовних тріо з хором, 7 херувимських, 21 дрібніших духовних співів, збір духовних псальмів і пісень в двох томах (26 номерів), два томи чотирохголосних і двохорових похвальних пісень (14 номерів), збір гимнів для одного і чотирох голосів і т. д. Успіх і признання композицій Бортнянського були такі, що в 1815 році петербурський синод розіслав по всіх церквах твори Бортнянського „для единообразного церковнаго пенія литургіи". А в слідуючому 1816 році навіть вий-

Звідомлення

Краєвого Комітету Допомоги „Голодному Селу" за місяць липень 1925 р.

Повітова конференція.

В Станиславові 20 липня була скликана повітовим Комітетом допомоги голодному селу конференція представників місцевих Комітетів допомоги голодному селу. На конференції були заступлені майже всі села повіту. Представники окремих сел ствердили, що в наслідок повені і градів становище повіту є катастрофальне: повіт потребує негайної допомоги.

Конференція ухвалила висловити подяку Українському Червоному Хресту в Харкові за присланне збіжа.

Шкоди від повені і граду в пов. Станиславів.

Станиславівський повіт перепливають слідуючі ріки: Дністер, Бистриця надвірнянська, Бистриця солотвинська, Луква, Луковище, Стримба, Ворона, Лімниця, Голохолина. Всі вони з кінцем червня і початком липня виляли, так, що половина повіту стояла під водою. Від повені найбільш потерпіли села галицького судового повіту: там переважна частина сіл була під водою цілий тиждень, але значні шкоди спричинила повінь також і в станиславівському судовому повіті. Повінь залила в переважній частині такі села: Дубівці, Петрів, Деляву, Галич, Залукву, Єзупіль, Побереже, Маріямпіль, Бранівку, Вовчинець, Блюдники, Пукасівці, Курипів, Пачову, Кнігинин, Ямницю, Рибно, Хриплин, Чернів, Хомяків, Забереже, Семиківці, Водники, Загвіздя, Пациків, Крехівці, Дорогомирчани, Клубів, Підлужже, Опришівці, Чукалівці, Тисменичани, Угорники. Град вибив до тла посіви в Пасічній, Угринові долішнім, Деліїві, Межигірцях і Медусі.

Становище в пов. Добромиль.

Град знищив збіжжа в селах: Сопітник, Кропивник, Ліщина, Посада риботицька, Посада новоміська, Папортно. Від повені пострадали в повіті такі села: Войткова, Грозьова, Войтківка, Новосілки кострові, Юречкова, Новосілки дидинські, Військо, Ямна горішна, Ямна долішна, Трійця, Лішна, Країна, Людники горішні, Людники долішні, Старява, Лопушниця, Велика, Лопушанка, Смерічка, Арламів, Міхова, Сільниця, Рудава, Напова, Стебник, Кросценко, Работичі, Посада риботицька, Макова, Княжпіль, Жогатин, Явірник, Пєткова, Тарнавка, Вережава, Липа, Передільниця. Загальні шкоди від повені по даним староства перевисшають 130.000 золотих.

Село і військові вправи.

В повіті Станиславів з приводу довготривалих дощів опізнилась косовиця, одночасно прийшли жнива так, що люде не можуть собі дати ради. При цих умовах страшним ударом для сіл являються артилерійські вправи в стріляні з гармат острими набоями, які розпочались в повіті. Через них топчеться на полях та решта, яка осталась по повені; людям в найгарячійшу робочу пору не вільно виходити на роботу в поле до третьої години пополудні.

На Калущині.

З повіту Калуш подають: Величезна повінь нанесла необчислимі шкоди і мареву голоду збільшила неломірно. Ріки Лімниця, Чечва, Сівка залляли були великі простори. В декотрих селах мусять люде цілком перебудовуватись; декуди вода забрала по кільканайцять моргів орного поля.

Церковні справи.

(Дещо про церковні відносини на Радянській Україні.)

Один з наших читачів надіслав нам отсей допис:

В 87 ч. „Діла" в статті „Штунда" висказався т. автор ось як: „Не досліджено досі, яке значіння мала штунда в найновійшій історії українізації православної церкви на Україні і тут нам невідомо, яка доля цієї секти під комуністичним режімом".

При знаній поведінці комуністичного уряду, де дається дозвіл тільки на комуністичні часописи, прийшлося би довго ждати на матеріял до такої історії. Таксамо годі узагальнювати в таких умовинах поодинокі факти, які тут то там дістаються до відома ширших кругів, головно з оповідань поодиноких очевидців. А всеж і вони мають вартість в браку чогось ліпшого. Томуто і підписаний, як один з очевидців, вважає відповідним подати жменьку своїх помічень, що торкаються порушеної справи. Говоритиме про цілий рік 1921 та 1922 по кінець жовтня, коли бачив особисто цілий хід справи українізації православної церкви на Поділлю, а зокрема в Виниці, де був осідок автокефальної і губерніяльної Ради, з всіми членами якої знався підписаний особисто.

Парох села Малих Хуторів під Виницею належав до цих „тоже хитрих малоросів", що держався вперто цареславного архієрея виницького Амвросія, а рівночасно забігав в українську губерніяльну автокефальну раду то знов до автокефального архієпископа о. І. Федоровича та запевняв про свою згоду прилучитися до автокефальної церкви, тільки, мовляв, жде, аж діло в приході доспіє. Перед тодішнім головою ради Юрієм Машкевичем жалувався, що на Малих Хуторах найбільше розщибаються за автокефалією якраз такі, що автокефалію тільки компромітують, а такими є селяне штундисти з його прихода і тут навів назвища осіб таких, що дійсно дуже часто забігали в губерніяльну раду в справі автокефалії. Тоді це почув згаданий парох, що приєднання штундистів до автокефальної церкви свідчить тільки про більшу живучість автокефальної церкви, чим цареславно-московсько-тихонівської. Коли друга церква не могла їх навернути ані звичайними вживаними в церкві способами, ані при помочи поліції, тюрми та заслання на Сибір, перша має їх у себе без нічого, силою тільки зрозумілого слова правди, силою живучости своєї має їх всеціло по своїй стороні, а навіть дістає в них ревних своїх апостолів.

Про штундистів з инших сторін Поділля не чулося нічого. Та знаний є другий факт з полудневої Київщини, мабуть з Липовецького повіта. Митрополит о. Василій Липківський навістив автокефальні виницькі церкви в Зелені свята 1922 р. Дорогу з Києва робив переїжджаючи кіньми від села до села. Поміж иншими цікавими*) речами почулося тоді від очевидців про делегації штундистів з ріжних місць Київщини до митрополита та про їх дальше приєднання до автокефальної церкви.

Принагідно позволить собі автор спростувати дещо в справі автокефальної української церкви. Говориться часто, що українська автокефалія діло большевиків та що вона є тотожною з т. зв. живою церквою. На цю тему розїхалась навіть якась духовна польська часопись, мабуть перемиська (не памятається її назви), не знаю, свідомо чи несвідомо, та промахнулася кріпко.

Коли автокефальна церква розрослась під большевицьким режімом, це ще не доказ, що вона є їх твором. Ідея української автокефальної церкви повстала серед суто українського жизла і його тільки роботою зросла. Большевикам на руку було це, що розпадається стара московська церков, на руку був би їм розпад всяких церковних організацій. Тому не перепиняли творення нових церковних груп і тому підозрівав дехто, що автокефальна церква, коли не була з початку предметом переслідування, мас піддержку у большевиків. З чотирьох церков у Виниці забрали українські автокефалісти три, а це казанський собор, Вознесенську на Замостю та старогородянську. При переході замостянської навіть бачилося виразну тенденцію правительства не допустити до неї Українців. Улаштовувалося три рази голосування парохіян в цій справі, а кождого разу була справа „дефінітивно" покінчена. Нові голосування все відбувалися на жадання приклонників московської церкви і по зарядженю правительственої власти. Біда тільки, що за кождим разом більшало число автокефалістів. При першім голосуванню побідило щось 60 українських голосів, а при послідніх було їх до 1800 на самім Замостю.

Коли большевики побачили, що дряхла цареславна церква-домовина розпалася на Україні, але виростає на її місці щось нового, сильного, себто автокефальна Українська Церква, почали большевики сперіщу від переговорів з автокефалістами, щоби ці приняли характер правительственно-большевицької церкви, а коли почули відмовну відповідь, як від інституції, що до справ політичних не мішається, почали класти свою тяжку руку і на автокефальну церкву. Якраз в 1922 р. почався рух з так званою „живою церквою". Творцями її були такі замешкалі в самій Москві люди з досить темною минувшиною. Тоді, коли автокефалістам трудно було (хіба за великанськими оплатами і то задніми дверми) видрукувати який небудь перегляд церковної книги, „живая" церква дістала відразу друкарню, папір, ба (нечувана річ досі в С. С. Р. Р.) — почала видавати свій церковний часопис. Вже 1922 р. читалося запросини живої церкви, щоби українські автокефалісти прибували на спільну нараду до Москви. Автокефалісти відповіли мовчанкою, а між собою говорили, що як живоцерковникам брак розуму, то нехай самі ідуть позичати на Україну, а не слід Українцям давати в позику та ще й відвозити... Та вже швидко показалося більше знаків, що жива церква чисто большевицький витвір, та що вона заснована меньше для поборювання цареславно тихонівської церкви на Московщині, а більше для спинення розвою відроджених автокефальних церков інородців Грузинів, Українців і т. д. **г. в.**

*) Митрополит підчас цього переїзду сам придбав автокефальній церкві щось коло сорок громад. Підїхав до села, йшов прямо до церкви, а коли його не пускали, починав звичайну балачку, а потім проповідь, яка кінчалася його побідою. Але й рідко доводиться чути таких полудневих бесідників, як о. В. Липківський.

НОВИНКИ.

— **Новий часопис.** Одержуємо таку замітку: На загальне бажання сіль, жіночих просвітних обєднань міст і Львова, взявся жіночий кружок у Коломиї видавати журнальчик для українського жіноцтва на селі і по містах, з особливою метою втягнути наше жіноцтво у тих осередках до громадянської праці, просвітити їх та підготовити до того спеціяльним часописом. Заснувався вже комітет видавничий з повітового тутешного громадянства, котрий веде підготовчі праці до того, щоб вже з днем 1. вересня ц. р. видати перше число часопису „Жіноча доля". Редакторкою того органу буде відома наша письменниця Олена Галичанка-Кисілевська. Що такий орган не на руку нашим приятелям, видно з того, що непокликані чинники занадто вас випередити і внести до повідомлення староства в Коломиї повідомлення, що з дня 1. серпня ц. р. виходитиме часопис для жіноцтва „Українка". Вже то наші хлібоїди не жалують собі шафрувати словом: Україна, Українка, Український, коли треба, щоб наш нарід збаламутити. Яка це буде „Українка", видно з того, що повідомлення до староства внесено виключно по польськи, і навіть одним словом не згадано, що часопис буде видаватися в українській мові. Через це сказали ініціятори польській владі: не стріляй на нас, бо ми „свої". Та ми гадаємо, що наше жіноцтво пізнасть зараз птицю по пірячку і не дасть себе збаламутити. Прихильників нашої думки просимо присилати нам адреси свідомих наших жінок на селі і по містах на адресу редакторки Олени Галичанки-Кисілевської в Коломиї вул. Нова 1.

— **Знижена ціна печива,** згідно з постановою пекарів, від 3-го серпня: за 1 кг. житнього хліба в пекарні та для крамниць — 48 с.; за 1 кг. „кулинського" хліба — 60 с., булка в пекарні та для крамниць — 3 і [illegible] — в пекарні та для крамниць — [illegible]. Ціни ці обовязують усіх львівських пекарів.

— **Згубився хлопчина** Іван Похольчук 6-літний, якого родичі живуть десь на селі, а люде найшли його на рогатці. Поки що находиться в заведенні бр. Альбертів.

— **З великоміської хроніки.** На провіднії одного дня відставлено на поліцію двох за бійки на вулиці: Н. Мальця та Ст. Яцкова; одного безилця за крадіж; жебрачку Анастасію Макутру за крадіж; Василя Салату та Г. Дезидера за волоцюгство та крадіж; І. Куцу за крадіж. — Юзефа Трепового по сварці з приятелем Дзюбинським вбила свою вагітну жінку і ... — Робітника Миколи зломила ногу. — ... зареєстровано кілька випадків нічної крадіжі через відчинені вікна.

щов царський указ, розпублікований також Синодом, „дабы впредь не вводить в употребление тетрадей рукописных, кои отныне строжайше запрещаются, но все что ни поется в церквах по нотам, должно быть печатное и состоять или из собственных сочинений директора придворнаго певческаго хора д. с. с. Бортнянскаго или других известных сочинителей, но сих последних сочинения непременно должны печатаеми быть с одобрения г. Бортнянскаго".

Таким чином Бортнянський дістав необмежені диктаторські повновласти реформатора і цензора церковного співу для цілої царської держави і цими своїми повновластями широко і енергійно скористувався. З цього пішла ріжниця в оцінці діяльности Бортнянського і погляди часто діяметрально протилежні, часто висловлені в дуже різкій і пристрасній формі. Одні критики і історики музики вихваляють Бортнянського, як великого реформатора, котрий упорядкував і ушляхетнив церковний спів в Росії, другі навпаки гудять і осуджують Бортнянського за те, що він немилосердно нищив старі церковні роспіви і звів православну церковну музику на італійські манівці. Минає сто років з дня смерти Бортнянського, а спори і змагання на цю тему й досі часами набирають гострого злободневного характеру. Уже це одно показує, наскільки важна і актуальна була справа, якої підняхся Бортнянський.

В українській літературі особливе різким противником музики Бортнянського виступив, що правда не фаховий історик або критик музики, але чоловік великої ерудиції, який завжди умів сказати оригінальне слово на тему, про яку брався писати. Це був Іван Франко; він із звичайною по себе строгістю назвав свою статтю „Думки профана на музичні теми". В цій статті, надрукованій двацять років тому, Франко досить радикально закидає Бортнянському, що його композиції пересякли італійськими впливами. Думки і аргумента, які наводить Франко, виявляють, що він далеко не був профаном у музиці, але як нефаховий історик музики він допустився одної помилки. Він поставився до Бортнянського, як до сучасного композитора, а не прийняв його в історичній обстанові. А в тім, коли ми порівняємо, що творилося в церковній музиці безпосередньо перед Бортнянським і в якому напрямі Бортнянський працював, то ми повинні ствердити, що праця Бортнянського ішла швидше в напрямі не боротьби, то стримання італійських елементів в церковній музиці, а зовсім не в напрямі насаджування в церковних співах італійщини.

(Докінчення буде.)

З судової салі.

Процес Коригабера і тов. — за обманство і вимушування.

19-ий день розправи.
(Докінчення.)

Сензаційна заява прокуратора.

Після того, як трибунал відмовив просьбі оборони допустити її раніше до перегляду актів Паньчишина, які не мають нічого спільного з даною справою, предсідник візвав як свідка Степана Паньчишина. В цій хвилині обор. д-р Перапкі а з ним д-р Двернцкі просять вияснення, чи і коли скінчено слідство проти Паньчишина за замах на президента. Вони доказують, що Паньчишин не може бути слуханий як свідок, бо як свідок він обовязаний говорити лише правду, а як обвинувачений — його святим правом є вибріхуватись, аби тільки звільнитися. Обвинувачений в якійсь справі не може одночасно виступати як свідок на другій розправі в цій самій справі.

Предсідник робить на 10 хвилин перерву, щоби засягнути відповідних інформацій щодо стану оскарження Паньчишина в злочині замаху на президента. Після перерви прокуратор заявляє, що вчорашнього дня **прокуратура припинила слідство проти Паньчишина і Фідика за злочин задуманого вбивства президента, прийшовши до висновку на підставі актів Штайґера, що нема підстави до такого обвинувачення.**

На цій основі Паньчишин має право зізнавати як свідок відносно справи атентату.

Зізнання Паньчишина.

Степан Паньчишин, 21 літ, гарний парубок з русявим волоссям, дуже симпатичного вигляду, спокійний і зрівноважений, дарма, що пізнати на ньому сліди близько річної вязниці. Зізнає по українськи, деякі місця переводить сам на польське.

Предсідник пояснює, що Паньчишин залишається від 28. жовтня мин. року у слідчій вязниці під закидом злочину з §§ 58 і 59, а то приналежности до КПЗУ., участи в комуністичнім конґресі у Москві, участи в замаху на військову вязницю у Варшаві і т. д. Дальше предс. подає Паньчишинові до відома, що може не відповідати на питання, якщо вони наражали би його на втрату майна або чести. Паньчишин зізнає незапрусяжений:

Паньчишин рішуче заперечує твердження Микитина, буцімто Мик. бачив його 5. вересня 1924 р. о 7 год. зранку на Руській вул., коли він ішов до Маршнека, і о 3 год. по пол. під склепом Бяера на розі вул. Коперника, коли то Паньч., стоючи поруч Фідика, мав кинути бомбу. Микитин не міг бачити його, бо він був увесь той час дома при вул. Личаківській 4. Про це знають його батьки, Данило і Ганна, жінка Данишева з того самого дому, її синок і один інвалід. Паньч. приїхав до Львова 4. вересня м. р. вечером, себто напередодні замаху, з Варшави, особовим потягом на Раву Р., а будучи 18 годин в дорозі, був такий втомлений, що зоклався о 9 год. веч. спати і встав слідуючого дня коло 5 год. по пол. Весь той час не виходив з хати, а 5-го вересня пішов лише до трафіки за папіросками і там уперве почув, що на місті кинено на президента бомбу. У Львові перебував на безділлю кругло місяць, до 5. жовтня, ждучи вже покликання до війська. Тоді виїхав з транспортом до Каліша, до 25-го полку артилерії. 28. жовтня послідувало його арештування у касарні і від того часу він сидить у тюрмі. — Чого приїхав до Львова — не хоче сказати: це інтімна справа, яка не торкається річи. Микитина знає змалу, вже 11 літ ходили разом до першої кляси української гімназії у Львові. Микитин скінчив гімназію, а Паньчишин зараз же по першій клясі перейшов до фізичної роботи: працював у пекарні, а потім при друкарні. Від 1916 до 1919 р. не стрічав Микитина, потім стрінув його у Володимира Паньчишина (одноіменника, але чужого); вони говорили про війну, бо всі тоді займались війною, але не політикували. Звичайно співали українські пісні. З Микитином не мав ніколи жадних суперечок. Гадає, що єдиною причиною оклеветання його була матеріяльна скрута Микитина. Микитин склав матуру, але не має зглядної посади, мати померла йому, мав ще й моральні прикрощі з комун. партією, отже ходючи до нареченої у домі Коригабера, пішов дати до зрозуміння певним особам, що за гроші скаже щось про замах. Коли свідок побачив Микитина на поліції, то звернуло його увагу елеґантне вбрання Микитина; раніше М. ходив дуже бідно. Всі ті здогади прийшли Паньч. до голови вже у вязниці, коли з ґазет читав подробиці доносу Микитина. — В колах комуністів не міг бути відомий приїзд Паньчишина до Львова, бо він ніколи з тими колами не мав нічого спільного. Його кревняк Лотоцький, старий робітник, теж не міг знати про його приїзд, бо ним ніколи не цікавився; їх знайомство було дуже побіжне й далеке. З Володимиром та Іваном Паньчишином не кореспондував і лише раз післав їм листівку з Варшави з привітом.

На цім перервано переслухання Паньчишина до слідуючого дня.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Німецькі самольоти над пол. територією.

З Торуня доносять про збільшення випадків перелету нім. самольотів над пол. територією. На лінії Хойніце-Тчев зауважено аероплян, якого обсерватор робив льотничі поміри.

Звижка польського золотого.

Помічена в минулих днях знижка курсу пол. злотого відзначилась вчора раптовою звижкою на всіх ґельдах. На цюрихський ґельді курс злотого вернув до норми.

Ґвалтовна офензива Ріфанців.

До Парижа надійшли відомости про розпочату з нечуваною раптовістю офензиву Ріфанців. Набігли чутки про прорив франц фронту. Є рівнож поголоска, що Абд-ель-Крім звернувся до Англії з просьбою про посередництво в справі заключення перемиря.

Російсько-румунська комісія для Бесарабії.

Дня 7. серпня знову збереться рос.-румунська комісія для території Бесарабії. Розгляду піддадуться насамперед ті справи, які не були дефінітивно розвязані останньою тираспольською конференцією.

ОПОВІСТКИ.

Український хор Д. Котка:
Субота 1.VIII. Заболотів.
Неділя 2.VIII. Заболотів.
Понеділок 3.VIII. Снятин.
Вівторок 4.VIII. Снятин.

Драматичний Кружок Т-ва „Українська Бесіда“ в Перемишлі відограє дня 1.VIII. в суботу в салі „Народнього Дому“ в Турці н. Стр. штуку „Надзвичайна пригода“, фарсу на 3 дії К. Б. в перерібці К. М. Початок точно 8·30 веч. — В неділю, дня 2.VIII. підчас великої перерви на забаві, уладженій Кружком У. П. Т. в Турці, відограє той самий Гурток одноактову комедію „Підозріла особа“ Добжанського в переробці Г. Г. 130 2—2

Адвокат д-р Евген Давидяк одружився дня 26. п. м. в Журові з п. Ольгою Мушкевич. 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

КОНКУРС

на Управителя приватної гімназії У. П. Т. в Дрогобичі. Подання вносити до Головної Управи Українського Педагогічного Т-ва у Львові, Ринок 10. II. пов. до 15. серпня 1925. Вимагається учительський іспит і попередна служба в державній гімназії. Платня наближена до аналогічної платні державної.
113 2—3

Т-во Читальні „Просвіти“ в Роздолі уладжує дня 2. серпня п. р.

ПОСВЯЧЕННЯ ВЛАСНОГО ДОМУ

зі слідуючою програмою:
1) В год. 10. рано співана Служба Божа на майдані коло церкви. Співає хор місцевої читальні. 2) По Богослуженню похід до Народнього Дому. 3) Промова: о. прелата Купчинського, голови Т-ва „Просвіти“ проф. М. Галущинського і звіт з будови Народнього Дому, який виголосить голова місцевої читальні М. Косович. 4) Після обіду в год. 3-ій у великій салі „Народнього Дому“ освітна нарада при участи делеґатів читалень з околиці та членів товариства. Вечером в год. 8-ій у великій салі „Народнього Дому“ аматорська вистава „Ніч під Івана Купала“, драма в 5. діях М. Старицького, зі співами і танцями, відограна Аматорським Гуртком місцевої читальні. — Комітет: М. Косович, о. В. Свистун, А. Захарко, М. Онтфрик. 136 1—2

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.